

Merethe Baustad Ranum

Orientering til kommunene om domssogns- og lagdømmeinndeling - RETTET

1 Valg av meddommere – prosessen fremover

Perioden for dagens utvalg av meddommere utløper 31. desember 2020. Kommunestyrene skal derfor velge nye meddommere for fire år fra og med 1. januar 2021 til og med 31. desember 2024.

Valgene av meddommere til tingrettene, lagmannsrettene og jordskifterettene må være ferdige innen 1. juli 2020, jf domstolloven § 66 første ledd. Når valgene er foretatt, er siste frist til å varsle domstolene om utfallet 14. september 2020, jf dl § 69 andre ledd. For å unngå forsinkelser i domstolenes saksavvikling, er det viktig at kommunen gjennomfører meddommervalgene og rapporterer om utfallet i henhold til de lovbestemte fristene.

Kommunen skal velge meddommere til tre ulike utvalg:

- Meddommere til lagmannsretten – ett utvalg for kvinner og ett for menn, jf dl § 64
- Meddommere til tingretten – ett utvalg for kvinner og ett for menn, jf dl § 65
- Meddommere til jordskifteretten – like mange kvinner som menn, jf jordskifteloven § 2-5

I tillegg skal kommunen fremme forslag til skjønnsmedlemmer som velges av fylkestinget.

Samme person kan **ikke** velges til både å sitte i utvalget til lagmannsretten og til tingretten, jf dl § 68 siste ledd. Men for øvrig kan alle ulike kombinasjoner velges. For eksempel kan samme person være meddommer både i tingretten og jordskifteretten. Vedkommende kan i tillegg være skjønnsmedlem.

Kommunen vil få beskjed om hvor mange som skal velges til det enkelte utvalg av domstolleder ved de aktuelle domstolene.

Vi er kjent med at mange kommuner allerede er i gang med arbeidet med å finne frem til aktuelle meddommere. For å gi dere kommuner bedre tid til valget av meddommere har vi anbefalt at domstolene legger inn antall meddommere allerede **innen 1. februar 2020**, selv om siste lovbestemte frist i år faller på 29. samme måned (dl §§ 64 første ledd og 65 første ledd.)

Kommunens innrapportering av meddommerutvalgene skal skje elektronisk på <https://www.meddommerutvalg.no>. Denne portalløsningen åpnes for bruk **2. mars 2020**. Det vil være

mulig å legge til meddommere enkeltvis, eller ved å laste opp en Excel-fil som inneholder utvalget. Mal-fil i Excel samt eksempelfil vil bli sendt ut til kommunene i løpet av januar. Personer i utvalget vil bli vasket mot folkeregisteret ved innlegging i portalløsningen. Siden bostedsadresse hentes automatisk fra folkeregisteret er det ikke nødvendig for kommunen å rapportere inn denne.

2 Endringer i forskrift om domssogns- og lagdømmeinndeling

Flere kommuner har lurt på hvilken betydning forestående kommune- og fylkessammenslåinger vil ha for meddommervalgene. Der det skjer endringer i kommunestrukturen vil det være den nye/sammenslåtte kommunen som har ansvaret for valget av meddommere, dvs det er den nye kommunestrukturen som gir føringer for prosessen med meddommervalgene.

Det er vedtatt nye forskrifter om domssogn og lagdømme inndeling og en om jordskiftesokn. Kun sistnevnte vedlegges denne orienteringen, da det er varslet at det senere i desember vil komme en ytterligere endringsforskrift om domssogns og lagdømmeinndeling.

3 Allsidig sammensetning

Som det fremgår av domstolloven § 67 skal utvalgene av meddommere ha *«en allsidig sammensetning, slik at de best mulig representerer alle deler av befolkningen. Kommunen skal oppfordre allmennheten til å foreslå kandidater til valget.»*

I dette ligger både et krav til **at** meddommerne skal ha en allsidig sammensetning, **og** at det er kommunenes **plikt** å legge til rette for dette. Meddommerne skal i størst mulig grad gjenspeile kommunens befolkning, jf dl § 67. Det innebærer at kommunen må ta hensyn til bl.a. alder, etnisk bakgrunn og kultur når meddommerne skal velges.

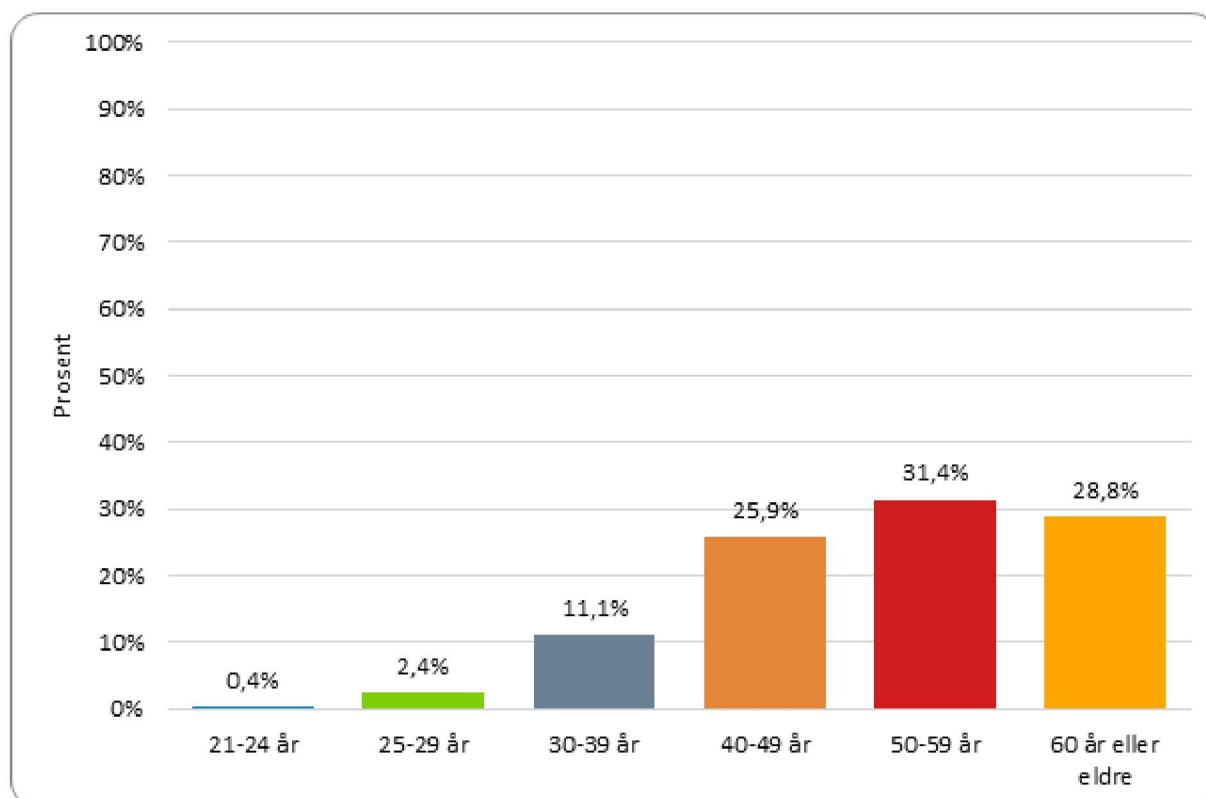
I 2018 gjennomførte Domstoladministrasjonen en undersøkelse blant alminnelige meddommere, med over 15000 svar. Blant annet ble spørsmål om representativitet undersøkt når det gjelder alder, utdanningsnivå og etnisk bakgrunn. Kjønn og geografi er som kjent sikret gjennom oppnevningsprosessen.

- Når det gjelder alder viser undersøkelsen at 60 prosent av meddommerne i Norge er 50 år eller eldre. Kun 2,8 prosent er under 30 år, jf graf.
- Kun 5 prosent av meddommerne er født utenfor landet. 7,7 prosent av de svarende har minst en forelder født utenfor Norge. Det betyr at innvandrerbefolkningen er underrepresentert i meddommerutvalgene.
- 44,6 prosent er ansatte i offentlig sektor og like mange er ansatt i privat sektor eller er selvstendige næringsdrivende. Andelen pensjonister er 13,8 prosent og studentene utgjør 1,8 prosent. Når det gjelder yrke mv. ser det dermed ut til at representativiteten er god.
- Utdanningsnivået er betydelig høyere enn for befolkningen i sin helhet. 75 prosent har universitets- eller høyskoleutdanning. Nesten halvparten har mer enn tre år.

Det ble i 2018 også gjennomført en lignende undersøkelse blant meddommere i jordskifteretten med ca. 1000 svar. Ingen av respondentene var under 30 år, og kun 22 prosent var under 50 år.

Når lovens formulering om allsidig sammensetning sammenlignes med svarene i undersøkelsene er det derfor grunn til å betone at andelen yngre meddommere bør øke betydelig og at kommunene bør etterstrebe å velge flere meddommere som har innvandrerbakgrunn.

Figur: Alderssammensetning blant de svarende på meddommerundersøkelsen for de alminnelige domstolene.

4 Meddommerundersøkelsen – meddommerne tjenestegjør for sjelden

I Domstoladministrasjonens undersøkelse fra 2018 svarte 15 prosent av meddommerne i de alminnelige domstolene at de ikke hadde deltatt i en eneste sak fra 1. januar 2017 til ca. 15. mars 2018. 45 prosent hadde deltatt i én sak. Det betyr at 60 prosent ikke hadde deltatt i to saker i løpet av året, hvilket er målet for de alminnelige domstolene, jf domstoloven § 64 og 65.

Når meddommere tjenestegjør sjelden opparbeider de seg ikke tilstrekkelige gode rutiner for oppdraget og det gjør introduksjon av nye meddommere vanskeligere. En konsekvens kan være at det blir mindre interessant/attraktivt å melde seg til oppdraget som meddommer.

Også jordskifteloven bestemmer at antallet meddommere skal fastsettes slik at hver meddommer skal gjøre tjeneste i en sak i løpet av valgperioden på 4 år. I følge Domstoladministrasjonens undersøkelse blant meddommere i jordskifteretten 2018 hadde 47 prosent av meddommerne ikke deltatt i noen sak, hvilket tyder på at det også for jordskifterettene kan være behov for å redusere antallet meddommere som skal velges.

Resultatene fra begge undersøkelsene viser altså at lovgivers intensjon ikke oppfylles i dag. Vi har derfor forstått at enkelte domstoler ønsker å redusere antallet meddommere. Dette er en konkret vurderinger domstolledere må foreta ut fra erfaringene ved egen domstol. Kommunene må derfor avvente hvilket behov «deres» domstoler har til disse kommer med sin bestilling.

5 Skjønnsmedlemmer

I hvert fylke skal det være et utvalg av skjønnsmedlemmer. Utvalget er felles for lagmannsretter, tingretter og jordskifteretter. Etter skjønnsprosessloven § 14 er det departementet som fastsetter antallet, mens selve oppnevningen er det fylkestinget som foretar etter forslag fra tingrettene og kommunestyrene. Oppnevningen foretas innen 15. oktober 2020, og gjelder for samme periode som for meddommerne. Før 1. november 2020 skal fylkesrådmannen gi beskjed om hvem som er oppnevnt som skjønnsmedlemmer.

Når kommunen oversender forslag til fylkeskommunen om hvem som skal velges som skjønnsmedlemmer, er det viktig at kommunen oppgir hvilken stilling vedkommende har og hvilket fagområde han eller hun har særlig kyndighet i.

Domstolene har gitt beskjed om at de i liten grad har bruk for skjønnsmedlemmer med «*alminnelig kompetanse*». Derimot har de fleste domstolene behov for skjønnsmedlemmer med kompetanse knyttet til ulike sider av verdifastsettelse, bruk og drift av fast eiendom. Mange domstoler nevner også behov for skjønnsmedlemmer med særlig kompetanse på plan- og reguleringsprosesser og kunnskap om bygg- og anleggsvirksomhet. Mange ønsker også at skjønnsmedlemmene har særlig kyndighet innen økonomi, revisjon og regnskap.

Domstolene har understreket viktigheten av at det i opplistingen over skjønnsmedlemmer oppgis hvilken utdanning, stilling, og erfaring de har.

En del jordskifteretter ønsker at de skjønnsmedlemmene som oppnevnes også oppnevnes som meddommere i jordskifterettene. Noen domstoler har gitt uttrykk for at de samme aldershensyn bør hensyntas for skjønnsmedlemmer som ved oppnevning av meddommere, selv om dette ikke er regulert i skjønnsprosesslovens bestemmelser.

Fylkestinget må foreta valget før 15. oktober 2020 og utfallet av valget skal rapporteres innen 1. november 2020, jf skjønnsprosessloven § 14.

6 Normal digital kompetanse

Vi vil til slutt gjøre kommunene oppmerksomme på at arbeidsmåtene i domstolene tilsier at det er en stor fordel om de meddommerne som velges og de personene som foreslås valgt til skjønnsmedlemmer kan bruke vanlige digitale verktøy.

Med hilsen

Robert Envik
seksjonssjef

Merethe Baustad Ranum
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.